

# СТОЛІТТЯ ПОДІЛІВ: ЯК КУПУВАЛИ Й РІЗАЛИ УКРАЇНУ

**М**и, українці, маємо одну фундаментальну, майже самогубчу національну ваду – ми відчайдушно хочемо вірити в геополітичну романтику. Ми конструємо у своїй колективній свідомості міфи про «природних історичних союзників», про «європейську родину», про братерство, скріплене спільною ненавистю до Росії. У цій ілюзорній картині світу Польща виступає нашим абсолютним, безумовним другом просто тому, що вона також століттями потерпала від московського імперіалізму.

Хочу сьогодні напрямити прожектор макроісторії на польсько-московські відносини: геополітика не має сентиментів. Польща та Москва справді були жорсткими, непримиренними конкурентними імперськими проєктами. Вони могли вирізати одне одного десятиліттями, палити столиці і влаштовувати криваві війни за домінування у Східній Європі.

Але щойно на історичному столі поставало питання української суб'єктності – питання появи сильної, самостійної, озброєної і конкурентної України – Варшава і Москва дивовижним чином миттєво знаходили спільну мову. У критичні моменти історії вони не раз воліли бачити нас або цинічно поділеними, або зведеними до безправного буфера, або просто знищеними як політичний клас.

Я маю зробити важливу корекцію, щоб цей текст не намагалися маргіналізувати як російську ПІСО. Офіційна Польща сьогодні не декларує підтримки поділу нашої держави. Навпаки, польські офіційні заяви неодноразово підтверджували підтримку суверенітету України, а їхні спецслужби прямо називають тези про «плани анексії Західної України» російською дезінформацією. Це правда.

Але ця дипломатична правда не лікує фундаментальної, глибинної хвороби. У польській політичній культурі (особливо в її кресово-націоналістичному, аграрно-популістському та ультраправому сегментах) століттями прошита лінія, яка сьогодні об'єктивно, математично точно працює в інтересах Москви і яку я бачу щодня у себе в коментарях поляків під моєми україноцентричними розборами в постах. Сучасні польські еліти не кажуть прямо: «поділімо Україну з Московією». Вони говорять м'якше, але б'ють не менш боляче: «Україна має пам'ятати Волинь і каятися», «Україна не має конкурувати з нашим фермером і перевізником», «українці мають бути мовчки вдячними», «українська історична пам'ять має пройти польську цензуру».

І ця холодна логіка приборкання ідеально, до міліметра збігається з головною стратегічною метою Кремля: не допустити сильної, економічно незалежної та історично впевненої в собі України. Давайте пройдемося цією історичною матрицею зрад, щоб зрозуміти: те, що ми бачимо сьогодні на кордонах і в економіці, – це не випадковість. Це генетичний код їхньої зовнішньої політики щодо нас.

## Андрусівське перемир'я (1667) та «Вічний мир» (1686): оригінальний гріх Східної Європи

Це найчистіший, еталонний приклад того, як імперії вирішують справи над нашими головами. Після десятиліть виснажливої війни Річ Посполита та Московське царство



зрозуміли, що сил для повного знищення одне одного в них немає. І тоді вони знайшли найпростішу валюту для розрахунку – українську землю.

Договір 1667 року був підписаний без участі України як рівноправної сторони. Козацьких послів просто не пустили на переговори.

Правобережна Україна (Правобережжя): Території на захід від Дніпра, які залишилися під контролем Речі Посполитої.

Лівобережна Україна (Лівобережжя): Території на схід від Дніпра, які перейшли під владу Московського царства.

Київ: Місто на Правобережжі, яке, згідно з договором, мало тимчасово (на 2 роки) залишитися під контролем Москви, але так і не було повернуто полякам.

Запорозька Січ: формально підпільна територія, яка часто позначалася як така, що перебуває під спільним управлінням обох держав (хоча фактично тяжіла до Москви).

Encyclopedia of Ukraine чітко класифікує це як перший поділ України. У 1686 році «Вічний мир» остаточно закріпив цей розпил: Москва просто і цинічно купила Київ у Варшави за фінансову компенсацію у 146 тисяч рублів. Для обох столиць ми були не народом, а територією для торгу.

## Коліїщина (1768): Спільний страх перед вільним українцем

Через століття український народний рух на Право-

бережжі вибухнув гайдамачиною проти нестерпного шляхетського, соціального та релігійного гніту. Це був кривавий бунт, але для нашого аналізу ключовим є інше: як тільки український низ відчув силу і став неконтрольованим, Росія і Польща миттєво забули про свою ворожнечу і опинилися по один бік барикади.

За даними Encyclopedia of Ukraine, лідерів повстання (Максима Залізняка, Івана Гонту, Семена Неживого) було підступно заарештовано саме на зустрічі з російським командуванням. Московській армії допомагала польська армія, а полонених повстанців спільно, методично і жорстоко катували та вбивали в Кодні. Чому? Тому що для Варшави і Москви озброєна, неконтрольована українська козацька чи селянська енергія була екзистенційною загрозою. Москва спочатку динічно маніпулювала православними гаслами, щоб підбурити українців проти Речі Посполитої, але щойно побачила, що рух стає національним – допомогла Варшаві втопити його в крові.

## Тарговиця (1792) і збереження колоніального порядку

Наприкінці XVIII століття відбулася подія, яка зриває маски з «польського патріотизму» того часу. Консервативні польські магнати, рятуючи свої феодальні привілеї від прогресивної Конституції 3 травня, створили Тарговицьку конфедерацію і... самі попросили Російську імперію ввести війська. За даними Britannica, Росія з радістю це зробила, що призвело до Другого поділу Польщі у 1793 році.

Але подивіться на наслідки для нас. Україна Правобережжя остаточно перейшла під імперський контроль Петербурга. Проте, як зазначає Encyclopedia of Ukraine, соціально-економічний порядок із домінуванням польських магнатів і шляхти значною мірою зберігся! Польська шляхта і російський цар уклали негласний пакт: Москва бере політичний контроль, але залишає полякам економічне право визискувати українського селянина. Росія взяла польську колоніальну структуру на Правобережжі і вбудувала її у свою імперію. Вони знову домоглися за наш рахунок.

## Ризький договір (1921): Модерний розпил під оплески

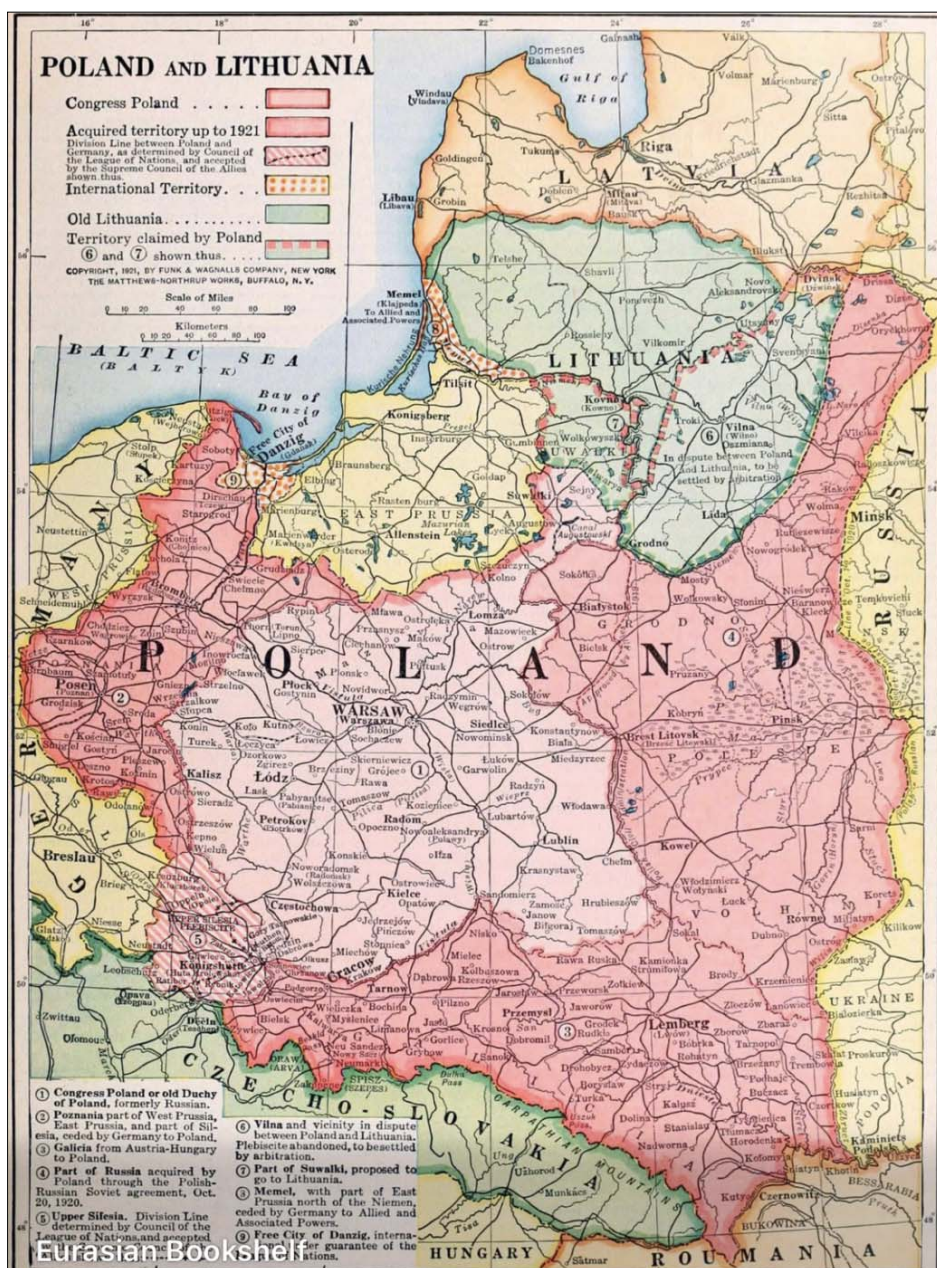
Ми часто і справедливо згадуємо союз Пілсудського і Петлюри 1920 року як приклад співпраці. Польські та українські війська разом брали Київ, щоб вибити більшовиків. Здавалося б – ось воно, стратегічне братерство.

Але чим усе закінчилося? Буквально через рік, коли геополітична кон'юнктура змінилася, Польща холоднокрівно сіла за стіл переговорів із радянською Росією в Ризі. Українську делегацію (УНР) туди не допустили. Польща і більшовики підписали договір, який знову, як і в 1667 році, розрізав Україну навпіл. Britannica фіксує, що цей договір визначив польсько-радянський кордон, віддавши Польщі Західну Україну. За оцінкою RFE/RL, надії на незалежну українську державу були остаточно знищені, а українці були шоковані і розчаровані тим, що Польща їх просто кинула. Коли самостійна Україна стала незручною для інтересів Варшави, польські еліти без вагань проміняли Петлюру на договір із Леніном.

## Міжвоєнна пацифікація

У 1920-30-х роках Варшава проводила на Західній Україні політику, яка стала ідеальним подарунком для майбутньої радянської окупації. Польща не співпрацювала з Москвою прямо, але вона робила все, щоб знищити українську лояльність.

За даними Britannica, польська влада просувала агресивне осадництво (заселення українських земель поляками), масово закривала українські школи, ліквідувала українські кафедри у Львові. У 1924 році українську мову законодавчо усунули з державних установ. Було створено сумнозвісний «Сокальський кордон» – штучну адміністративну межу, щоб ізолювати національно свідому Галичину від Волині. А у 1930 році Варшава кинула війська



і поліцію на жорстоку «пацифікацію» українських сіл: арешти, побиття, руйнування майна.

Ця державна колоніальна політика не залишала українцям жодного легального шляху для розвитку, що радикалізувало ціле покоління і породило ОУН. Польща сама створила прірву ненависті, яку згодом блискуче використала радянська пропаганда, заходячи у 1939 році на ці землі як «визволителі від польських панів».

### Операції переселення та «Вісла» (1944–1947)

Після Другої світової війни польська влада вже прямо, інституційно та відкрито координувала етнічні чистки українців спільно з радянською Москвою.

Згідно з Люблінською угодою 1944 року між польськими комуністами та УРСР, до 1946 року близько 483 тисяч українців були примусово депортовані до радянської України (дані Springer та Volksbund).

А у 1947 році відбулася сумнозвісна операція «Вісла». За даними ENRS, влада примусово виселила 140–150 тисяч українців (бойків і лемків) на західні території Польщі, щоб розпорошити їх і знищити соціальну базу УПА. Найстрашніше в цій операції те, що вона жорстко координувалася з урядами СРСР та Чехословаччини. Радянські і чехословацькі війська щільно блокували кордони, щоб українці не могли втекти в ліси чи за кордон. Це була масштабна, регіональна антиукраїнська військова операція, де Москва і Варшава знову об'єднали сили, щоб фізично ліквідувати компактне українське середовище.

Ми живемо в XXI столітті. Сьогодні немає (і не може бути) нового Ризького договору у вигляді офіційного пакту про поділ наших територій. Але є речі набагато небезпечніші – є глибинний психополітичний збіг. Ми мусимо усвідомити одну складну аксіому: Польська антимосковська ідентичність взагалі не гарантує проукраїнської позиції. Польща може щиро і люто ненавидіти Росію як свого історичного окупанта, але при цьому продовжувати дивитися на Україну зверху – як на «молодшого східного сусіда», «територію колишніх кресів» або просто буферну зону, яка зобов'язана їх обслуговувати.

Для Москви Україна – це «історична Росія», якої не існує. Для польського кресового шовінізму частина України – це «історична Польща», яка має бути підпорядкована. Вони – абсолютно різні вороги, але їх об'єднує спільна, ментальна передумова: вони обидва підсвідомо вважають, що Україна не має повного, суверенного права бути сильною на власній землі.

Для частини польського суспільства наші західні території – це Kresy Wschodnie. Це створює психологічну нерівність, де поляк ніби має право морального нагляду над Львовом, над українською пам'яттю і нашими героями. Російська розвідка це бачить і блискуче використовує. Carnegie фіксує, як російські топи (від Путіна до Наришкіна) роками впливають в інфопростір тези про те, що Польща готується анексувати Західну Україну. Москва не вигадує це з нуля – вона паразитує на реальній польській історичній травмі та їхньому імперському фантомному болю.

Польський стратегічний інтерес гранично цинічний: їм потрібно, щоб російські танки не стояли на польському кордоні біля Перемишля. Саме тому (а не через велику любов) вони передавали нам танки і підтримували наш опір у 2022 році. Але це не означає, що вони хочуть бачити Україну рівним центром сили.

Слабка Україна, що стікає кров'ю – це ідеальний буфер, який можна доїти економічно. Сильна, модернізована Україна з потужною армією, розвиненим ВПК, гігант-

ським агросектором та амбіціями в ЄС – це загроза польській монополії на лідерство у Східній Європі. Суб'єктна Україна їм не потрібна.

Коли польські фермери та перевізники блокували наші кордони, розсипали зерно і зупиняли фури з військовим обладнанням, вони діяли у своїх економічних інтересах. Але результат цієї блокади об'єктивно працював на Росію. Reuters описував, як на цих протестах з'являлися банери із закликом до Путіна «розібратися з Україною». Польське МЗС заявило про роботу російських агентів. Але факт залишається фактом: економічний егоїзм Варшави перетворився на інструмент удушення української економіки під час повномасштабної війни.

Трагедія Волині – це реальний, глибокий біль. Але сьогодні частина польського політикуму перетворила її на цинічний інструмент шантажу. Коли у 2026 році Польща зчиняє міжнародний скандал через назву українського військового підрозділу, вимагає перегляду нагород і блокує політичні процеси – вона діє за кремлівськими лекалами. Навіть прем'єр Дональд Туск визнає, що цей конфлікт грає на руку Москві, але польська машина продовжує тиснути, вимагаючи від України повної капітуляції в питаннях історичної пам'яті. Вони хочуть, щоб ми зреклися своїх героїв, які боролися за незалежність, бо інакше нас не пустять в ЄС.

У Польщі діють абсолютно легальні політичні сили, які працюють як ретранслятори російських наративів. Депутат Гжегож Браун і його рух прямо просувають програму «Stop Ukrainization of Poland», перекладаючи антиукраїнські кремлівські методички в юридичні законопроекти (дані VSquare та ICCT). Польське інтернет-середовище генерує десятки тисяч постів, де ненависть до українських біженців переплітається із запереченням російських військових злочинів у Бучі. Це вже не просто «складна історія», це пряма інтеграція частини польського суспільства в російську психологічну війну проти України.

Імперії поважають лише силу.

Коли Україна слабка, розділена, керована корупціонерами чи інфантильними мрійниками – Варшава і Москва завжди знаходять спосіб домовитися і розчленувати нас, економічно чи територіально. Але коли Україна стає сильною і зубастою, коли вона формує власний національний егоїзм – усі змушені говорити з нами як із рівними.

Наш нинішній державний апарат, це ЗАТ «Держава», що задихається в корупції тіншового картелю, не здатен захистити нас на зовнішній арені, бо він сам ставиться до українця як до ресурсу. Ми ніколи не змусимо Польщу чи світ поважати наші економічні та історичні інтереси, поки самі дозволяємо вичавлювати себе зсередини.

Нам час подорослішати. У нас немає «природних братів». У нас є лише тимчасові партнери зі своїми хижими, прагматичними інтересами. Наше завдання сьогодні – не плакати про несправедливість історії і не благути про співчуття. Наше завдання – вибудувати таку мілітарну, економічну та інституційну архітектуру держави, при якій будь-яка спроба сусідів домовитися за наш рахунок коштуватиме їм занадто дорого.

Ми зобов'язані навчитися грати в цю жорстоку геополітичну гру. Бо якщо ми цього не зробимо, ми знову опинимося в ролі розмінної монети на столі переговорів чужих столиць, як це вже було в Андрусові, Тарговиці та Ризі. Історія не пробачає слабкості. Вона її просто утилізує.

Владислав СМІРНОВ

<https://www.facebook.com/61560822014814/>